

**РЕСПУБЛІКАНСЬКИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИМСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ
(новий погляд)**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За загальною редакцією доктора економічних наук,
професора Р.Р. Тіміргалєєвої*

Сімферополь
ВД «АРІАЛ»
2014

УДК [65.011/.014:332.1]”312”

ББК 65.011-2

Т 41

Рекомендовано до друку вченою радою Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет» (протокол № 9 від 30.04.2014 р.)

Рецензенти:

Андрієнко В.М. - доктор економічних наук, професор;

Логутова Т.Г. – доктор економічних наук, професор.

Т 41

Сучасні тенденції управління розвитком організаційно-економічних систем (новий погляд) : колективна монографія / Загальна редакція д.е.н., професора Р.Р. Тіміргалєєвої. – Сімферополь : ВД «АРІАЛ», 2014. – 662 с.
ISBN 978-617-648-269-7

Колективом авторів розкрито певне коло завдань, починаючи від аналізу теоретичних аспектів, тенденцій розвитку і концептуальних основ формування стратегії управління розвитком організаційно-економічних систем різного рівня й підпорядкованості, стратегії інформаційно-комунікаційного забезпечення технологій управління, економіко-математичного обґрунтування і моделювання процесів управління, розвитку і забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання, концепції логістичного управління та питань оцінки економічної ефективності й економічного ризику в їх діяльності до розкриття інноваційних підходів і дієвих механізмів управління, що в цілому дозволило не тільки визначити сучасні тенденції, але й побачити новий погляд науковців на інститут управління, побудувати теоретико-методологічну основу формування ефективних механізмів управління організаційно-економічними системами в умовах транскордонного співробітництва і міжнародної інтеграції.

Видання призначено для студентів, аспірантів, науковців і практиків, які займаються сучасними проблемами управління розвитком організаційно-економічних систем різного рівня.

УДК [65.011/.014:332.1]”312”

ББК 65.011-2

ISBN 978-617-648-269-7

© РВНЗ «КТУ», 2014

© ВД «АРІАЛ», 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	14
1.1. Соціальна безпека держави в контексті забезпечення інноваційного розвитку організаційно-економічних систем	14
1.2. Механізм формування інноваційної стратегії розвитку регіону	29
1.3. Оновлені тенденції в управлінні інноваційним простором регіону (на прикладі Автономної Республіки Крим)	41
1.4. Концептуальні засади інноваційної безпеки в системі економічної безпеки держави	50
1.5. Теоретичні аспекти подолання соціально-економічних точок біфуркації	60
1.6. Сучасні тенденції інноваційного розвитку природних та економічних систем: екологічні стандартизація і сертифікація	69
1.7. Стан та тенденції розвитку аптечної інфраструктури фармацевтичного ринку України	84
1.8. Сутнісна характеристика послуг медичних установ	94
РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ	104
2.1. Інноваційний проект створення сучасного гірськолижного курорту в Криму	104
2.2. Вплив енергетичного потенціалу відновлювальних джерел енергії на економічну доцільність їх використання	119
2.3. Проблеми оцінки ефективності впровадження інформаційних систем управління підприємствами та методи їх рішення	128
2.4. Інформаційні технології аналізу даних в економічних системах	142
2.5. Формалізація сутності та структури інтелектуального капіталу управлінських працівників аграрних формувань	152

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ І МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ	171
3.1. Узгодження маркетингових і логістичних стратегій і формування бізнес-моделі інноваційно-активного підприємства	171
3.2. Визначення чинників економічної безпеки будівельної галузі України методом факторно-індикаторного аналізу	185
3.3. Обґрунтування ефективності оцінки конкурентоспроможності машинобудівних підприємств методом DEA	197
3.4. Моделі і методи логістичного управління розвитком територій	212
РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	283
4.1. Концептуальні аспекти управління розвитком регіональних економічних систем транскордонного співробітництва	283
4.2. Цільова спрямованість розвитку міста, як елемент соціально-економічної територіальної системи	294
4.3. Розвиток ринку страхування фізичних осіб в Україні	308
4.4. Управління ефективністю діяльності проектно-орієнтованого підприємства	326
4.5. Взаємозв'язок між ефективністю керуючої системи і розвитком об'єкта управління	340
4.6. Узагальнений аналіз умов створення і розвитку регіональних транспортно-логістичних кластерів в Україні	353
4.7. Трудовий потенціал регіону: особливості розвитку в умовах формування інноваційної моделі економіки	372
4.8. Ефективність використання земельних ресурсів в аспекті тваринництва Сумської області	384

РОЗДІЛ 5. ОСОБАЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	395
5.1. Економічний суверенітет України в умовах становлення когнітивної економіки	395
5.2. Шляхи удосконалення взаємодії суб'єктів транскордонного ринку праці в умовах міжнародної економічної інтеграції	406
5.3. Договірні відносини в будівництві з урахуванням міжнародного досвіду	421
5.4. Визначення ризиків підприємства – ініціатора при оцінці об'єкту інтеграційного перетворення на різних етапах життєвого циклу угоди M&A	438
5.5. Виставково-конгресна діяльність в системі інфраструктурного забезпечення підприємництва: регіональний і міжнародний аспекти	448
5.6. Питання стабільного управління фінансами підприємств залізничного транспорту в умовах інтеграції в європейський транспортний ринок	463
5.7. Аналіз фінансово-правових відносин в процесі інтеграції України до транс-європейської транспортної мережі ТЕМ-Т	473
5.8. Теоретичні засади міжнародної торгівлі в контексті посилення продовольчої безпеки	483
5.9. Інституційні механізми залучення коштів трудових мігрантів як інвестиційного ресурсу розвитку економіки (на прикладі периферійних територій західних регіонів України)	497
 РОЗДІЛ 6. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ТА ДІЄВІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	 523
6.1. Організаційно-управлінський механізм гарантування економічної безпеки промислових підприємств в Україні	523
6.2. Реінжиніринг – як інструмент зниження затрат на логістичну діяльність підприємств агропромислового комплексу	538
6.3. Системно-інтеграційний підхід до управління розвитком будівельного потенціалу залізничного	

транспорту України та його організаційно-економічний механізм	553
6.4. Визначення складових фінансової безпеки на залізничному транспорті як пріоритетних напрямків її забезпечення	572
6.5. Механізм ціноутворення на будівельні матеріали з використанням відходів промисловості	581
6.6. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективного функціонування ринку органічної продукції	593
6.7. Теоретичні аспекти удосконалення тарифної політики на підприємствах сфери водопровідно-каналізаційного господарства України	604
6.8. Стан і тенденції розвитку всдопостачання: глобальний аспект	619
6.9. Відтворення основних засобів в житлово-комунальному господарстві України	637
6.10. Основні положення і перспективи управління потоковими процесами в організаційно-економічних системах	651

ПЕРЕДМОВА

Сучасні тенденції управління розвитком організаційно-економічних систем пов'язані зі значним зростанням підприємницьких структур, створенням великої кількості малих і середніх підприємств, ускладненням системи зв'язків між організаціями, підвищенням значущості таких критеріїв життєдіяльності бізнесу як гнучкість, динамічність і адаптивність до вимог зовнішнього середовища. Особливого значення в цьому аспекті набуває необхідність впровадження дієвих моделей, методів і механізмів управління. Це пов'язано з інтенсифікацією та розширенням товарно-грошових відносин, з динамічним збільшенням горизонтальних господарських зв'язків між підприємствами та організаціями сполучених галузей. Зростає можливість для поліпшення їх взаємодії на основі розширення господарської самостійності та ініціативи посередницьких структур і транспортних організацій, удосконалення їх договірних відносин і взаємного економічного стимулювання.

Динамічний і стабільний розвиток будь-якої організаційно-економічної системи безпосередньо залежить від розв'язання проблеми забезпечення її економічної ефективності. Підвищити ефективність функціонування і забезпечити розвиток організаційно-економічних систем будь-якого рівня можливо за рахунок реалізації відповідної стратегії розвитку. У зв'язку з цим росте значимість не тільки подальшої розробки теоретичних і методичних основ формування стратегії розвитку окремих суб'єктів господарювання, але й впровадження дієвих механізмів управління розвитком їх стратегічного потенціалу.

Колективом авторів розкрито певне коло завдань, починаючи від аналізу теоретичних аспектів, тенденцій розвитку і концептуальних основ формування стратегії управління розвитком організаційно-економічних систем різного рівня й підпорядкованості, стратегії інформаційно-комунікаційного забезпечення технологій управління, економіко-математичного обґрунтування і моделювання процесів управління, розвитку і забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання, концепції логістичного управління та питань оцінки економічної ефективності й економічного ризику в їх діяльності до розкриття інноваційних підходів і дієвих механізмів управління, що в цілому дозволило не тільки визначити сучасні тенденції, але й побачити новий погляд науковців на інститут управління, побудувати теоретико-методологічну основу формування ефективних

механізмів управління організаційно-економічними системами в умовах транскордонного співробітництва і міжнародної інтеграції. Отримані результати дозволили поглибити теоретико-методологічні засади управління організаційно-економічними системами та виробити практичні рекомендації, спрямовані на якісні зміни в структурі і діяльності даних суб'єктів економіки, досягти нового рівня конкурентних переваг за рахунок накопичення та своєчасного використання їх стратегічного потенціалу.

У монографії брали участь:

Вінічук Марія Володимирівна – викладач, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п.1.1)

Ковальська Любов Леонідівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та підприємництва, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк (п.1.2)

Оксенюк Катерина Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк (п.1.2)

Кондрашихін Андрій Борисович – доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри державних та місцевих фінансів, Академія муніципального управління МОН України, м. Київ (п.1.3)

Шехлович Андріана Михайлівна – аспірант, Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ (п.1.4)

Гершуненко Юлія Олександрівна – головний економіст відділу ВІП клієнтів, ПАТ АКБ «Львів», м. Львів (п.1.5)

Строченко Наталія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів і контролінгу, Сумський національний аграрний університет, м. Суми (п.1.6)

Левченко Вадим Олегович – аспірант, Магіївський економіко-гуманітарний інститут, м. Магіївка (п.1.7)

Аль Каравані Башар Талеб – аспірант, Магіївський економіко-гуманітарний інститут, м. Магіївка (п.1.8)

Козак Анатолій Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та управління, Інститут

педагогічної освіти та менеджменту РВУЗ «КГУ», м. Армянськ (п.2.1)

Петрова Інна Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту у виробничій сфері, Донецький державний університет управління, м. Донецьк (п.2.2)

Шевченко Дмитро Станіславович – викладач кафедри менеджменту у виробничій сфері, Донецький державний університет управління, м. Донецьк (п.2.2)

Полуктова Наталія Робертівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри економічної кібернетики, Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій, м. Запоріжжя (п.2.3)

Саркісян Сирануш Гегамівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент, Єреванський державний університет, м. Єреван (Вірменія) (п.2.4)

Овакімян Анна Седраковна – кандидат технічних наук, доцент, Єреванський державний університет, м. Єреван (Вірменія) (п.2.4)

Тереценко Світлана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та контролінгу, Сумський національний аграрний університет, м. Суми (п.2.5)

Мних Ольга Богданівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу і логістики, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів (п.3.1)

Молодід Олена Олексіївна – кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник, Державне підприємство «Науково-дослідний інститут будівельного виробництва», м. Київ (п.3.2)

Вахович Інна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, зав. відділом економіки, управління та організації будівництва, Державне підприємство «Науково-дослідний інститут будівельного виробництва», м. Київ (п.3.2)

Морозова Ірина Костянтинівна – аспірант, Донецький національний університет, м. Донецьк (п.3.3)

Тіміргалєєва (Ларіна) Рена Рінатівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, РВНЗ «КГУ», м. Ялта (п.3.4)

Гришин Ігор Юрійович – доктор технічних наук, старший науковий співробітник, завідувач кафедри інформатики та інформаційних технологій, РВНЗ «КГУ», м. Ялта (п.3.4)

Лук'янова Олена Юрійівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, РВНЗ «КГУ», м. Ялта (п.3.4)

Паришин Юрій Іванович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, Державний вищий навчальний заклад «Український державний хіміко-технологічний університет», м. Дніпропетровськ (п.4.1)

Карлова Олена Анатоліївна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту та маркетингу в міському господарстві, Харківський національний університет міського господарства імені А.Н. Бекетова, м. Харків (п.4.2)

Балуж Надія Романівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Львівська комерційна академія, м. Львів (п.4.3)

Петровська Тетяна Ериківна – доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п.4.4)

Опікунова Наталія Валентинівна – доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п.4.4)

Сватюк Оксана Робертівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п.4.5)

Сумець Олександр Михайлович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри транспортних технологій і логістики, Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенко, г. Харків (п.4.6)

Мисник Анжеліка Володимирівна – викладач кафедри менеджменту і логістики, Установа освіти «Полоцький державний університет», м. Новополоцьк (Білорусь) (п.4.6)

Тереценко Діна Акрамівна – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п.4.7)

Кутах Катерина Миколаївна – аспірант, Сумський національний аграрний університет, м. Суми (п.4.8)

Дугінець Ганна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ (п.5.1)

Цибульська Юлія Орестівна – інженер відділу проблем ринкової інфраструктури та транскордонного співробітництва, Інститут регіональних досліджень НАН України, м. Львів (п.5.2)

Цифра Тетяна Юрївна – науковий співробітник, Державне підприємство «Науково-дослідний інститут будівельного виробництва», м. Київ (п.5.3)

Прудіус Юлія Сергіївна – здобувач, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п.5.4)

Антонюк Дмитро Анатолійович – кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій і логістики, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя (п.5.5)

Єрьоміна Марина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п.5.6)

Найдьонова Марина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п.5.6)

Зайцева Іраїда Юрївна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п.5.7)

Брик Анастасія Олегівна – аспірант кафедри Міжнародних економічних відносин, Львівська комерційна академія, м. Львів (п.5.8)

Флейчук Марія Ігорівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Львівська комерційна академія, м. Львів (п.5.9)

П'ятковська Оксана Романівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, Міжнародний Інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів (п.5.9)

Наконечна Наталія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п.5.9)

Вінічук Марія Володимирівна – викладач кафедри обліку і аудиту, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п.5.9)

Копитко Марта Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та економічної безпеки, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п. 6.1)

Сумець Олександр Михайлович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри транспортних технологій та логістики, Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка, м. Харків (п. 6.2)

Чупир Олена Миколаївна – доктор економічних наук, професор, доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.3)

Сичова Олена Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.3)

Ковтун Тетяна Віталіївна – аспірант, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п. 6.4)

Андрєєва Тетяна Євгеніївна – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Харківський

національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.5)

Бутенко Олена Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університету будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.5)

Андреева Тетяна Євгеніївна – член експертної ради з менеджменту і торгівлі при ДАК України, член НМК, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.6)

Барабанов Ігор Васильович – доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.6)

Мороз Еліна Григорівна – асистент кафедри менеджменту, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне (п. 6.7)

Полуянов Володимир Петрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів, Автомобільно-дорожній інститут державного вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет», м. Горлівка (п. 6.8)

Полуянова Олена Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів, Автомобільно-дорожній інститут державного вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет», м. Горлівка (п. 6.9)

Попова Юлія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри логістики, Донецький державний університету управління, м. Донецьк (п. 6.10)

С. 18-19 // Режим доступа: <http://www.nash-vibor.com.ua/upload/iblock/d25/d25a8aa7223a65384b4d5501120a2b95.pdf>

10. Тітяєв В. В. Проблемні питання формування собівартості житлово-комунальних послуг / В. В. Тітяєв // Бізнес Інформ. – 2012. – № 9. – С. 1–9 [Електронний ресурс] – www.business-inform.net.

11. Шаповал А. П. Формування комунального господарства міста в сучасних умовах господарювання. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка / А. П. Шаповал. – Полтава – 2007. – 18 с.

12. Юр'єва Т. П. Цінове регулювання діяльності підприємств ЖКГ / Т. П. Юр'єва // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2002. – №154. – С. 27–33.

6.8. Состояние и тенденции развития водоснабжения: глобальный аспект

Проблема развития систем водоснабжения в последние два десятилетия переросла из национальной в глобальную. Она имеет общечеловеческий, политический, экономический и целый ряд других аспектов. Еще в 2006 году в докладе ООН о развитии человека было сформулировано восемь причин, по которым проблемы водоснабжения и водоотведения должны решаться в глобальном масштабе. К ним отнесены: ликвидация крайней нищеты, сдерживание получения образования, обеспечение равенства полов, сокращение детской смертности, улучшение здоровья населения, борьба с болезнями, обеспечение экологической устойчивости и глобальное партнерство в целях развития. Экономический аспект достижения данных целей предполагает тесное взаимодействие национальных систем с целью обеспечения инновационных аспектов в использовании материальных, технических, финансовых и организационных ресурсов на основе передовых мировых

достижений. В связи с этим актуальны обзоры состояния и основных тенденций развития систем водоснабжения и водоотведения в сложившихся на сегодня условиях мирового развития.

В настоящее время создано и функционирует достаточно большое число различных общественных и государственных организаций под эгидой национальных, региональных и мировых объединений, занимающихся различными вопросами и публикующими аналитические отчеты в плоскости данной проблемы. Национальные статистические органы, а также статистические организации и подразделения ООН, Евросоюза, Мирового банка публикуют статистические данные о работе предприятий водоснабжения и водоотведения, о потреблении воды населением, о ее стоимости, доступности и качестве. Часть данных материалов, приведенная в списке публикаций, была использована при подготовке настоящего обзора.

На основании обзора современного состояния развития национальных систем водоснабжения и водоотведения высветить основные мировые тенденции в данной сфере.

Потребительский спрос на услуги водоснабжения и водоотведения обладает той особенностью, что не зависит от колебаний в экономике, а прибыль предприятий водоснабжения и водоотведения остается достаточно постоянной даже при резком экономическом спаде. Это делает достаточно привлекательными акции поставщиков жилищно-коммунальных услуг. Кроме того, наблюдается постоянный рост спроса на воду в связи с увеличением городского населения, расширения сферы охваченного централизованным водоснабжением и водоотведением населения и целым рядом других причин. К примеру, в феврале 2013 года Международное энергетическое агентство (МЭА) обнародовало прогноз о том, что мировое потребление воды по энергетической отрасли удвоится с нынешних 66 млрд. м³ воды в год до 135 млрд. м³ к 2035

году [12]. В марте 2012 года директор национальной разведки США предупредил о том, что риск возникновения военных конфликтов будет возрастать, так как уже к 2030 году спрос на воду будет опережать ее текущие поставки на 40 %. По данным ООН, уже сейчас около 780 млн. человек не имеют доступа к безопасной питьевой воде, а к 2030 году около 47 % населения мира будет жить в районах с высокой нагрузкой на водные ресурсы [12].

В связи с этим актуальным является сопоставление состояния и тенденций развития данной отрасли с точки зрения отдельных национальных экономик. Украина, с ее огромным потенциалом, не имеет права остаться в стороне от происходящих в мире процессов. А для этого необходимо четко представлять себе: что и почему происходит, и, осознав мировой опыт, отобрать то ценное, что обеспечит эффективность функционирования отечественного водоснабжения как в краткосрочной, так и в долгосрочной перспективе.

В феврале 2013 года инвестиционно-консалтинговая фирма WaterTech Capital (штат Техас), сообщила о том, что уже сейчас глобальная индустрия воды получает доходы на сумму до 620 млрд. долл. США в год. В течение следующих 25 лет мировые расходы на совершенствование инфраструктуры водоснабжения и водоотведения составят до долл. 25 трл. долл. [12].

В мире на сегодня насчитывается примерно 400 связанных с водой крупных компаний, большинство из которых находятся в Соединенных Штатах. Одни только Соединенные Штаты планируют потратить не менее 500 млрд. долл. США в течение следующих 20 лет, чтобы заменить устаревшую инфраструктуру в отрасли. По данным [11] на начало 2014 года в США насчитывалось 3262 поставщика электрической энергии, из которых в государственной собственности находилось 2006 (61,5 %), в частной собственности 193 (5,9 %), кооперативной 873 (26,8 %). При этом, государственными предприятиями

обслуживалось 14,6 % клиентов, частными – 68,2 %, кооперативами – 12,9 %. Удельный вес государственных предприятий в структуре реализации электрической энергии составил 15,4 %, частных – 54,5 %, кооперативов – 11,1 %. Общая сумма доходов государственных предприятий составила 54,88 млрд. долл. (14,8 %), частных – 220,043 млрд. долл. (59,4 %), кооперативных – 40,90 млрд. долл. (11,0 %).

В целом считается, что система водоснабжения и водоотведения в США не соответствует современным потребностям и подлежит коренной модернизации на базе современных технологических решений. Однако при этом достаточно сильны позиции тех, кто считает, что частные водоканалы не способны обеспечить тот уровень качества и тарифа, который хотят получить пользователи. Так, изучение состояния вопроса показало, что в 2009 году для американских потребителей тариф в частных водоканалах был в среднем на 33 % больше за воду и на 63 % больше за стоки [9]. При этом частные водоканалы отнюдь не были более эффективными, а мотив прибыли отнюдь не стимулировал снижение затрат. По данным за 2011 год [6] средний тариф для физических лиц составил примерно 12 центов за киловатт, для коммерческих потребителей – чуть более 10 центов, а для промышленных потребителей – около 7 центов. При этом средний тариф для физических лиц и коммерческих потребителей несколько выше у частных предприятий, чем у государственных. Для промышленных потребителей несколько выше тарифы у государственных предприятий.

Законодательство США предусматривает, что Государственные коммунальные комиссии отвечают за регулирование отрасли, которые имеют непосредственное влияние на повседневную жизнь почти каждого гражданина [8]. Эти комиссии, как правило, отвечают за то, чтобы потребители и предприятия имели доступ к надежным системам телекоммуникаций, поставки электроэнергии и водоснабжения по разумным ценам. Во

главе таким комиссий в каждом штате стоят комиссары, которые, либо побеждают на выборах, либо назначаются губернатором (хотя в отдельных штатах есть и другие особенности его назначения).

По данным [10] в США в 2007 году в области водоснабжения и ирригационных систем функционировало 38889 предприятий, которые получили суммарный доход более 7,6 млрд. долл. На этих предприятиях было занято 33,8 тыс. чел. с годовым фондом заработной платы около 1,5 млрд. долл. На 689 предприятиях водоотведения и водоочистки работало 6,974 тыс. чел. с годовым фондом заработной платы 297 млн. долл. Ими обеспечен доход в сумме 1,309 млрд. долл. Основные финансово-экономические показатели энергетики и ЖКХ США в 2008 году приведены в табл. 1

Таблица 1

Финансово-экономические показатели
энергетики и ЖКХ США в 2008 году (составлено автором)

Вид экономической деятельности	Количество предприятий по численности работников				
	всего	до 20	20-99	100-499	500 и более
Всего	16960	11717	3886	1172	185
Производство, передача и распределение электроэнергии	9744	5684	2973	918	169
Выработка электроэнергии	2087	1256	550	231	50
Гидроэнергетика	309	268	36	4	1
Ископаемое	1250	619	419	204	8
Ядерное топливо	83	19	12	11	41
Другие виды топлива	445	350	83	12	-
Передача электрической энергии, контроль и распределение	7657	4428	2423	687	119
Передача	79	46	16	13	4
Распределение	7578	4382	2407	674	115
Распределение природного газа	2400	1618	561	207	14
Вода, канализация, и другие системы	4816	4415	352	47	2
Водоснабжение и ирригационные системы	4082	3785	255	40	2
Очистные сооружения	663	590	69	4	-
Пар и кондиционированный воздух	71	40	28	3	-

По данным [5] в Соединенных Штатах на сегодня эксплуатируется примерно 155 000 систем водоснабжения. Американская общественная организация EPA, работающая в области водоснабжения и водоотведения, классифицирует эти системы в зависимости от количества потребителей, источников водоснабжения, и времени функционирования.

По определению к общественным системам водоснабжения относятся такие, которые обеспечивают физических потребителей водой по трубам или другими средствами транспорта, к которым подключено не менее 15 потребителей услуг или обслуживается в среднем не менее 25 человек и не менее 60 дней в год. EPA определил три типа общественных систем водоснабжения:

CWS: система коммунального водоснабжения, которая поставляет воду населению круглый год;

NTNCWS: система водоснабжения, которая регулярно снабжает водой не менее 25 человек, по крайней мере шесть месяцев в году, но не круглый год.

TNCWS: система водоснабжения, которая обеспечивает водой там, где люди не остаются в течение длительного периода времени (например, АЗС или палаточный лагерь).

EPA также классифицирует системы водоснабжения в зависимости от количества потребителей, которые они обслуживают:

- очень маленькие обслуживают 25 – 500 человек;
- небольшие – 501-3300 человек;
- средние – 3301-10000 человек;
- большие – 10001-100000 человек;
- Очень большие – более 100000 человек.

Как видно из табл.2, в США функционирует почти 52000 систем водоснабжения, всего 8 % из них систем обслуживают 82 % общей численности населения.

Количество систем и обслуживаемого населения на 2010 год [5]: 52873 CWS обслуживали 300200000 потребителей; 19400 NTNCWS – 6400000 потребителей;

87672 TNCWS – 13100000 потребителей (в приведенных данных один и тот же потребитель может одновременно обслуживаться несколькими системами).

Таблица 2

Количество потребителей, обслуживаемых системами водоснабжения США в 2009 году (составлено автором)

Тип системы	Размер по обслуживаемому населению				
	До 500	501-3300	3301-10000	10001-100000	Свыше 100000
CWS-системы					
Всего систем	125126	19126	5090	3775	413
Количество систем	28804	13820	4871	3746	410
Процент систем	56	27	9	7	1
Обслуживаемое население	4821	19807	28403	106857	134453
Проц. населения	2	7	10	36	46
NTNCWS-системы					
Количество систем	15619	2625	132	18	1
Процент систем	85	14	1	-	-
Обслуживаемое население	2195	2704	700	441	203
Проц. населения	35	43	11	7	3
TNCWS-системы					
Количество систем	80703	2681	87	11	2
Процент систем	97	3	-	-	-
Обслуживаемое население	7147	2599	472	361	2725
Проц. населения	54	20	4	3	20

В Соединенных Штатах общественное водоснабжение традиционно находится в собственности и управляется местными органами власти, хотя в последние годы все чаще для обеспечения водоснабжения привлекаются частные компании. Государственные компании обеспечивают 84 процента водоснабжения и 98 % водоотведения.

Услуги по водоснабжению и водоотведению распределены следующим образом: примерно 53 тыс. водоканалов и 16 тыс. канализационных систем находятся в ведении Агентства по охране окружающей среды США (EPA). Есть несколько крупных частных водоснабжающих компаний, из которых крупнейшей является American Water.

Традиционно жилищно-коммунальное хозяйство не является основным потребителем воды и структура ее потребления имеет широкий диапазон значений. Так, в табл.3 приведена структура воды потребления по некоторым европейским странам, сложившаяся в 2008 году (по данным [7]).

Таблица 3

Структура потребления воды в некоторых странах
в 2008 году (составлено автором)

Страна	Питьевая вода – внутренние потребители	Питьевая вода – прочие потребители	Сельское хозяйство	Промышленность	Прочие
Бельгия	20	9	3	57	11
Великобритания	51	23	4	20	1
Германия	23	5	5	44	23
Дания	40	22	29	7	1
Испания	11	5	77	4	4
Италия	17	6	56	22	-
Нидерланды	30	17	3	50	-
Франция	33	7	31	27	2

В работе [4] указывается, что в Германии национальная политика направлена прежде всего не на либерализацию водоснабжения, а на модернизацию. При этом важный аспект для модернизации нормативно-правовой базы составляет бенчмаркинг – процесс определения, понимания и адаптации имеющихся примеров эффективного функционирования компании с целью улучшения собственной работы.

В целом отрасль в Германии характеризуется высочайшим качеством предоставления услуг. В ней функционируют как государственные, так и частные предприятия. Однако преобладают крупные поставщики: около 100 предприятий в Германии поставляют примерно половину питьевой воды. Тарифы, качество, экологические требования и права на добычу воды подлежат строгому контролю со стороны государства. Немецкие системы коммунального водоснабжения имеют

на сегодняшний день самые низкие потери воды.

По оценкам, общее число лиц, занятых в отрасли в целом в Германии превышает 100 тысяч [4]. На долю государственных предприятий приходится 36 % рынка услуг водоснабжения, а остальные 64 % – обслуживаются частными предприятиями. Для частных предприятий преобладают такие организационно-правовые формы как акционерное общество и общество с ограниченной ответственностью. В отличие от питьевого водоснабжения, в водоотведении преобладают государственные предприятия.

Половина воды подается всего 1,5 процентами компаний (98 предприятий) и тенденция состоит в росте доли рынка, приходящегося на крупные компании, о чем свидетельствуют данные, приведенные в табл. 4.

Таблица 4

Распределение поставщиков услуг водоснабжения по объему оказываемых услуг в Германии за 2004 год (составлено автором)

Объем водоснабжения, ман. куб. м. в год	уд. вес, проц.	уд. вес, проц.
до 0,1	34,8	0,8
0,1-0,5	35,0	6,6
0,5-1,0	12,7	7,1
1,0-5,0	14,1	24,8
5,0-10,0	1,9	10,6
Свыше 10,0	1,5	50,1
Всего		

Аналогично ситуация выглядит и в области водоотведения.

В среднем на душу населения потребление воды в Германии снизилось примерно на 15 процентов с начала 1990-х годов и составляло в 2006 году 125 литров на одного жителя в день [4]. Для сравнения, аналогичный показатель в Румынии составлял в том же 2006 году 294 литра на человека в день, Испании – 265, Хорватии – 232, Норвегии – 200, Швеции – 190, Франции – 164, Португалии – 161, Швейцарии – 160, Венгрии – 151, Финляндии – 150, Люксембурге – 150, Великобритании –

148, Словении – 146, Дании – 131, Польше – 125, Австрии – 125, Нидерландах – 125, Болгарии – 116, Словакии – 109, Бельгии – 107, Чешской Республике – 103, Эстонии – 100 и Латвии 97.

В Германии степень охвата населения коммунальным водоснабжением превышает 99 %, а коммунальным водоотведением – 96 %. Общая протяженность водопроводной сети оценивается в 500 000 км (без домовых вводов). Длина немецкой канализационной сети составляет примерно 515 000 км.

Потери воды в сетях в 2004 г. составили 6,8 %. Для сравнения, аналогичный показатель в Болгарии составил 50 %, Словении – 40, Венгрии – 35, Ирландии – 34, Чешской республике – 32, Румынии – 31, Италии – 28, Словакии – 27, Франции 26, Испании – 22, Великобритании – 22, Англии и Уэллсе – 19, Швеции – 17, Финляндии – 15, Дании – 10.

Важным компонентом эффективного функционирования отрасли является непрерывное повышение квалификации персонала. 92,5 % предприятий в области электро- и водоснабжения обеспечивают повышение квалификации для своих сотрудников.

Стоимость услуг водоснабжения в среднем по Германии в 2007 году составила 1,85 евро (с учетом НДС) за 1 куб. м., а водоотведения – 4,61 евро за 1 куб. м. стоков. Учитывая расход воды 125 литров на одного жителя в день, каждый гражданин платит в среднем 7 € в месяц или 84 € в год. Средняя оплата с человека за водоотведение составляет 10,75 € в месяц или 129 € (2005 г.) в год.

Всемирный банк считает, что возникают проблемы с оплатой полученных услуг водоснабжения, если их стоимость превышает 4 % дохода граждан. В Германии и Франции этот показатель существенно ниже указанной границы. Сети питьевого водоснабжения и канализации рассчитаны на срок службы до 100 лет.

Результаты бенчмаркинга показывают, что показатель воспроизводства находится в пределах от 0,40 до 0,98 процента (Гессен) и от 0,43 до 1,28 процента (Бавария). Германия вышла на первое место в Европе по показателю ежегодного объема инвестиций в систему водоснабжения. По результатам обследования, проведенного в 2006 году, в Германии самые высокие средние инвестиции в области питьевого водоснабжения: с 1995 по 2003 гг. было инвестировано 0,54 € в расчете на каждый кубометр отпущенной воды. Англия и Уэльс занимают второе место (0,53 €), Франции третье (0,33 €), Италия четвертое (0,15 €). В сфере водоотведения Германия также лидирует по данному показателю (1,27 €), за ней следуют Англии и Уэльсе (0,91 €), Франция (0,72 €) и Италии (0,11 €). Следует особо подчеркнуть, что в Германии все инвестиционные расходы включаются в тарифы.

Во Франции в данной отрасли работало 66 тыс. человек. В этой стране частными операторами в 2008 г. отпущено 2,52 млрд. куб. м. питьевой воды из общего объема 3,70 млрд. куб. м, в 2009 – 2,73 из 3,90 [7].

Во Франции, в отличие от других европейских стран, тариф на воду не покрывает инвестиционные и эксплуатационные расходы. Местные власти устанавливают тариф на своей территории. В среднем услуги водоснабжения и водоотведения обходятся каждому жителю чуть выше 1 € в день на семью [7]. Средний тариф на услуги водоснабжения и водоотведения, рассчитанный по 5 крупнейшим городам по странам Европы из расчета нормы потребления воды 120 куб. м в год на человека, приведен в табл.5 на основании [7].

В целом во Франции удельный вес стоимости услуг водоснабжения и водоотведения в общих расходах домашних хозяйств не превышает 0,8 % [7]. В европейских странах используется широкий диапазон моделей управления в области водоснабжения и

водоотведения – от приватизации услуг (Великобритания) до полного государственного управления (Нидерланды). Франция, Испания и Германия применяют смешанные модели управления, которые характеризуются содействием созданию партнерских отношений между государством и частным бизнесом.

Таблица 5

Средний тариф услуг водоснабжения и водоотведения по пяти крупнейшим городам в 2010 году, € (составлено авторами на основании источников [7])

Страна	Всего	Питьевая вода	Очистка стоков
Бельгия	3,83	2,11	1,72
Великобритания	3,86	1,87	1,99
Германия	4,86	2,28	2,70
Дания	6,26	3,17	3,08
Испания	1,99	1,38	0,61
Италия	1,09	0,52	0,57
Нидерланды	3,87	1,61	2,26
Финляндия	3,62	2,00	1,62
Франция	3,29	1,63	1,66
Швеция	2,91	2,33	0,58
В среднем Европа	3,57	1,89	1,68

Шаги, связанные с приватизацией в данной сфере, стимулировали огромный интерес инвесторов к водоснабжению.

Исследователи однозначны во мнении, что основополагающей мировой тенденцией развития отдельных отраслей ЖКХ в последние двадцать лет является экспансия крупных компаний, проявляющаяся, прежде всего, в укреплении государственно-частного партнерства. В сфере водоснабжения эволюция государственно-частного партнерства в развивающихся странах подробно рассмотрена в работе Филиппа Марина [3, с. 17-37.].

Исторически сложилось таким образом, что в 19 и начале 20 века городские системы водоснабжения во многих городах Америки и Европы строились,

финансировались и эксплуатировались частными фирмами.

Таблица 6

Модели управления в водоснабжении некоторых стран Европы
(составлено автором)

	Удельный вес государственной собственности, %	Удельный вес частной собственности, %	Наиболее крупные операторы
Германия	67	33	OEWA (Veolia) BWB (Veolia) Gelsenwasser Eurawasser (Suez environnement)
Великобритания		100	Thames water Severn Trent United utilities
Испания	46	54	Agbar (Suez environnement) Aqualia Aguas de Valencia
Франция	30	70	Veolia Suez environnement Saur
Нидерланды	100		Vitens Brabant Water Evides
Польша	88	12	Saur United Utilities

Злоупотребление монополизмом частного собственника привело к тому, что практически во всем мире к восьмидесятым годам прошлого века частные гидротехнические сооружения были национализированы, за исключением небольшой части рынков в Великобритании и Соединенных Штатах. Однако и возврат к государственному управлению не способствовал развитию систем водоснабжения. Резкий рост населения в городах и целый ряд других факторов привел к нехватке инвестиционных ресурсов и, как следствие, к ветшанию инженерных коммуникаций, ухудшению качества предоставляемых услуг и даже нормированию водопотребления.

В развивающихся странах поставщики услуг стали политическими заложниками правительства, поскольку дефицит финансовых ресурсов порождает рост затрат на услуги, а соответствующая компенсация возможна только за счет роста тарифов, что может привести к взрыву недовольства населения и смене правящей партии. Возникает некий порочный круг, из которого видится только один выход – развитие государственно-частного партнерства. Именно по такому пути пошли еще в начале 1980-х в Великобритании, Чили и Новой Зеландии в отношении водоснабжения населения. В начале 1990-х уже были заключены соответствующие соглашения в телекоммуникации, электроэнергетике и транспортном секторах.

Следует отметить, что в Англии и Уэльсе приватизация сопровождалась созданием специального регулирующего органа в отрасли. Кроме других функций, на это орган была возложена ответственность за функционирование инновационного механизма регулирования, который основан на методологии ценового предела. Суть этой методологии состоит в том, что для каждой частной компании устанавливалась тарифная эволюция в течение следующих пяти лет. Если компания сможет сократить расходы ниже уровня, установленного регулятором, то ей достается полученная в течении этого пятилетнего периода экономия. Затем, в следующий пятилетний период тариф будет корректироваться и, таким образом, фактическая экономия может быть переложена на потребителей. В работе [3] отмечается, что в динамике государственно-частного партнерства в развивающихся странах и странах с переходной экономикой в области водоснабжения и водоотведения выделяют несколько этапов.

1-ый. Первые заключенные контракты в начале 1990-х вызвали значительный импульс в течение целого десятилетия. Однако результаты приватизационных реформ в Аргентине, Венесуэле, Колумбии и др. крупных

странах Латинской Америки демонтаж своих национальных водоканалов не привели к положительным результатам.

За период 1990 по 2000 гг. по сравнению с другими секторами инфраструктуры, частное финансирование городских водоканалов составило только 5,4 процента от общего объема инвестиционных вложений. Выделились лидеры – пять наиболее активных частных компаний (Suez, SAUR, Veolia, Thames Water и Agbar), суммарный объем инвестиций которых составил 90 процентов от общего объема инвестиционных обязательств в период с 1991 по 1997 гг.

2-ой период характеризуется сокращением количества контрактов государственно-частного партнерства в водоснабжении. В 2003-2005 гг. они были сконцентрированы в основном в четырех странах (Чили, Китай, Колумбия, и Россия), при этом Китай занимает лидирующую позицию. В то же время в мире продолжился рост населения, обслуживаемого частными операторами: с 94 млн. в 2000 году до 160 млн. в 2007 году. К концу 2007 года насчитывалось более 220 активных проектов государственно-частного партнерства в водоснабжении в более чем 40 развивающихся странах. В период с 2000 по 2007 год количество клиентов ГЧП снизилось с 44 млн. человек до 39 млн. в Латинской Америке, но выросло с 14 млн. до 50 млн. человек, в Восточной Азии, которая в настоящее время является крупнейшим рынком для частных операторов воды. Отмечается рост во всех других регионах: с 15 млн. до 25 млн. человек в странах Африки южнее Сахары, с 15 млн. до 29 млн. человек в Восточной Европе и Центральной Азии, и с 7 млн. до 13 млн. на Ближнем Востоке и в Северной Африке. При этом основной прирост обеспечен такими ТНК, как Suez (36 процентов), SAUR (15 процентов), Veolia (12 процентов), Agbar (11 процентов) и Thames Water (6 процентов).

В отличие от доминирования концессионной модели в

1990-х годах, на втором этапе проекты в большей степени опираются на государственное финансирование. Частное финансирование осуществляется в Бразилии, Чили, Китае, Колумбии, Малайзии, Марокко и Филиппинах, т. е. сосредоточено в странах, где операторы получили доступ к долгосрочной задолженности в местной валюте.

Не во всех странах наблюдается доминирование ТНК. Так, в Аргентине, Колумбии, Бразилии, Малайзии в процессе приватизации предпочтение отдается национальным компаниям. В России развитие ГЧП с 2003 года началось с прямых переговоров, в которых в основном участвовали две компании (РКС и Росводоканал), опирающиеся на крупные энергетические конгломераты.

К 2007 году национальные частные операторы в водоснабжении в развивающихся странах обслуживали 67 млн. человек, или более 40 процентов рынка. Эта цифра занижена, поскольку не включает Китай, где по договорам ГЧП обслуживается более 24 миллионов человек, а также Кот д'Ивуар и Сенегал, которые вместе обслуживают более 13 миллионов человек. В настоящее время насчитывается до 30 крупнейших национальных частных операторов, функционирующих в Малайзии, Филиппинах, Индонезии, Индии, Российской Федерации, Марокко, Южной Африке, Аргентине, Бразилии, Чили и Колумбии. Часть из них осуществляет реальные шаги по расширению своего рынка за пределами национальных границ.

В 2007 году распределение рынка водоснабжения для населения в мире выглядело следующим образом: 42 % – национальные частные операторы, 19 % – Veolia; 12 % – Suez; 11 % – другие ТНК; 9 % – SAUR; 7 % – Agbar. При этом обслуживалось потребителей в млн. чел.: 67 – национальные частные операторы, 30 – Veolia; 20 – Suez; 18 – другие ТНК; 15 – SAUR; 11 – Agbar.

Несмотря на это, около трети развивающихся стран в течение последних 15 лет решили вернуться к

государственному управлению отраслью.

Вышеизложенное позволяет сделать следующие выводы:

1. Национальные системы водоснабжения в настоящее время, естественно, находятся в разном техническом состоянии и функционируют с разной экономической эффективностью. Но всех их объединяет понимание национальных Правительств в необходимости существенного улучшения инновационного направления развития.

2. Наблюдается тенденция к централизации компаний внутри национальных экономик. Там, где была провозглашена децентрализация в качестве конечной цели реформ, наблюдается регресс отрасли в своем развитии.

3. Доминирующим направлением расширения источников финансового обеспечения инновационных преобразований в отрасли провозглашено государственно-частное партнерство. При этом следует отметить то, что его крайние формы (полная приватизация как и полный отказ от проникновения частной собственности в сферу водоснабжения и водоотведения) нигде в мире еще не доказали своей безусловной эффективности.

4. Процесс глобализации характеризуется усилением влияния в отрасли транснациональных компаний, которые уже сегодня занимают существенную часть рынка услуг водоснабжения и водоотведения. Очевиден рост противоречий между национальными и транснациональными компаниями за контроль над национальными рынками.

Украина испытывает на себе достаточно полно все проблемы реорганизации данной сферы. Именно в этот период достаточно остро стоит вопрос о теоретическом обеспечении реформ, их инновационной направленности. Только общенациональный интерес народа Украины должен превалировать над интересами отдельных групп и

кланов при принятии стратегических решений по развитию отрасли.

Список цитируемых источников

1. European business. Facts and figures. 2009 edition. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – 567 p.

2. International comparison of electricity and gas prices for households Final report on a study prepared for the Creg. October 2011. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.creg.be/pdf/NewsOnly/111026-Frontier_Economics-International_Comp_HH_Energy_Prices.pdf

3. Marin Philippe. Public-Private Partnerships for Urban Water Utilities. A Review of Experiences in Developing Countries / Philippe Marin. – Washington: The International Bank for Reconstruction and Development, 2009. – 212 p.

4. Profile of the German Water Industry. – Bonn; Gas und Wasser mbH, 2008. – 107 p.

5. Public Drinking Water Systems: Facts and Figures. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://water.epa.gov/infrastructure/drinkingwater/pws/factsoids.cfm>.

6. Public Power Costs Less American. Public Power Association. 2013-14 Annual Directory & Statistical Report. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.publicpower.org/files/PDFs/PublicPowerCostsLess1.pdf>.

7. Public water supply and sanitation services in France. Economic, social and environmental data / Raphaël Demouliere, Joy Bensaid, Schemba Joshua, Berger Ahmed, Aït Kaci, Fanny Rougier. – Fifth edition. – Les Entreprises de L'eau, BIPE, 2012. – 80 p.

8. Quast Troy. Do Elected Public Utility Commissioners Behave More Politically than Appointed Ones? / Troy Quast. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://bear.warrington.ufl.edu/centers/purc/docs/papers/0639_Quast_Do_Elected_Public.pdf

9. Questions & Answers: A Cost Comparison of Public and Private Water Utility Operation. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://documents.foodandwaterwatch.org/doc/A-Cost-Comparison-of-Public-and-Private-Water.pdf>

10. Statistical Abstract of the United States: 2012. Section 19. Energy and Utilities. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.census.gov/prod/2011pubs/12statab/energy.pdf>

20. U.S. Electric Utility Industry Statistics. American Public Power Association. 2013-14 Annual Directory & Statistical Report. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.publicpower.org/files/PDFs/USElectricUtilityIndustryStatistics.pdf>

21. Water Industry. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.qfinance.com/sector-profiles/water>.

6.9. Воспроизводство основных средств в жилищно-коммунальном хозяйстве Украины

Проблемы жилищно-коммунального хозяйства, несмотря на пристальное внимание к ним, не перестают быть актуальными и на современном этапе развития экономики Украины. Поставщики жилищно-коммунальных услуг представляют крупный сектор отечественной экономики, поэтому их проблемы и условия функционирования заслуживают того, чтобы быть предметом научных исследований, конечной целью которых является повышение качества условий жизни и труда подавляющего большинства населения страны. Достичь данной цели невозможно без перевода поставщиков услуг на качественно иной уровень функционирования и, соответственно, получения финансово-экономических результатов их деятельности. При этом важнейшей задачей является такая организация воспроизводства активов предприятий жилищно-коммунального хозяйства, которая

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ
(новий погляд)**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

***За загальною редакцією доктора економічних наук,
професора Р.Р. Тімірзієєвої***

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 38,5. Наклад 300 пр. Зам. № 02/05.

ВИДАВНИЦТВО ДРУКАРНЯ «АРІАЛ».
95034, Республіка Крим, м. Сімферополь, вул. Декабристів, 21, оф. 216,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3562 від 28.08.2009 р.
E-mail: it.arial@yandex.ru

Віддруковано з оригінал-макету у друкарні ФОП Бражнікової Н.А.
97513, Республіка Крим, смт Гвардійське, вул. Н-Садова, 22.
тел. (0652) 70-63-31, 050-648-39-34.
E-mail: braznikov@mail.ru